

Omgaan met jongeren!

voor bijeenkomsten en trainingen van : scholen,
stagemakelaars en stagebieders

Een 'online publicatie' door: CPS en MOVISIE
In opdracht van OCW
sept 2010

Inleiding

De generatie Y, de generatie Einstein, de 'ik' generatie, allemaal termen om onze huidige generatie adolescenten mee te omschrijven. De een vindt ze lastig, de ander vindt ze nuttig. De ene persoon kan goed met ze communiceren, de ander preekt alleen tegen ze.

Door de maatschappelijke stage komen meer personen in onze samenleving in aanraking met deze doelgroep. Niet iedereen heeft een gave om goed te communiceren met jongeren, niet elke stagebiedende organisatie weet de jongeren te bereiken.

Deze 'online publicatie' kan voor verschillende partijen nuttig zijn:

1. Het kan scholen/stagemakelaars helpen om stagebieders te trainen.
2. Het kan stagebieders helpen om inzichten te krijgen in pubers.
3. Het kan scholen helpen om de blik op pubers, tijdens een maatschappelijke stage, aan te scherpen.
4. Het kan als discussiestuk gebruikt worden in een samenwerkingsverband.

In deze 'online publicatie' komen de volgende onderwerpen aan bod:

1. Maatschappelijke stage; wat is dat?
2. Hoe ziet onderwijs in Nederland er uit?
3. 'De jeugd van tegenwoordig', communiceren met pubers!
4. Creatief werken aan nieuwe stageklussen.

De 'online publicatie' kan worden gebruikt tijdens bijeenkomsten van stagebieders. Scholen en vrijwilligerscentrales kunnen hierin samenwerken. Er kan een keuze worden gemaakt uit één van de onderdelen, maar er kan ook worden gekozen voor een totaal aanbod. In de praktijk blijken stagebieders niet zo ruim in hun tijd te zitten en is het soms lastig om een aantal aansluitende bijeenkomsten te organiseren. Deze 'online publicatie' biedt de kans om beide keuzes te maken. Samenwerking tussen de scholen vrijwilligerscentrales versterken het aanbod, maar noodzakelijk is deze samenwerking niet. Men kan er ook voor kiezen om het alleen als vrijwilligerscentrale of alleen als school aan te bieden aan (potentiële) stagebieders.

Naast deze publicatie zijn er een aantal powerpoint presentaties online beschikbaar, welke gebruikt kunnen worden tijdens bijeenkomsten of trainingen.

Wij willen iedereen bedanken die ons heeft geïnspireerd in deze publicatie. Ook danken wij het ministerie van OCW voor de financiële ondersteuning.

Wij vertrouwen erop dat deze publicatie voorziet in een behoefte en u ondersteunt bij het verder ontwikkelen van de maatschappelijke stage binnen uw regio of samenwerkingsverband.

Jump Koch - CPS

Aafke Hoek - CPS

Iris Kummeling - MOVISIE

1. Maatschappelijke stage; wat is dat?

Er zijn altijd personen binnen organisaties die geen kennis hebben genomen van de maatschappelijke stage. Dit hoofdstuk biedt informatie over de doelen van de maatschappelijke stage, laat opbrengsten zien en zet de maatschappelijke stage in een breder verband.

Gebruik de bijbehorende powerpoint (inclusief uitdagende opdrachten) tijdens een bijeenkomst van uw school of samenwerkingsverband.

Bij een maatschappelijke stage doen jongeren tijdens hun middelbare schoolperiode vrijwilligerswerk. Dat is goed voor hun persoonlijke ontwikkeling en het is goed voor de maatschappij. Vanaf schooljaar 2011/2012 zal de maatschappelijke stage verplicht worden voor alle middelbare scholieren (praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo).

In de kernboodschap van OCW wordt maatschappelijke stage als volgt omschreven:

Maatschappelijke stage, goed voor elkaar

Vanaf schooljaar 2011/2012 gaan alle leerlingen in het voortgezet onderwijs maatschappelijke stage lopen. De maatschappelijke stage wordt een vast onderdeel van de opleiding. Het is geen gewone stage waarmee praktijkervaring in een beroep wordt opgedaan, maar het gaat erom anderen te helpen door het doen van vrijwilligerswerk. De maatschappelijke stage wordt vanuit de school georganiseerd. Het aantal uur dat leerlingen maatschappelijke stage lopen verschilt per opleiding. Voor mbo geldt 48 uur, voor havo 60 uur en voor vwo 72 uur.

Een maatschappelijke stage is het geven van computerles aan ouderen in een bejaardenhuis. Meehelpen op de kinderboerderij. Maar ook het organiseren van een activiteiten voor mensen met een verstandelijke beperking of het organiseren van een buurtfeest. Of training geven aan de allerjongsten op de sportvereniging. En de natuur mooi houden, door mee te helpen in het bos. Dat zijn voorbeelden van een maatschappelijke stage.

Een maatschappelijke stage stimuleert een ontmoeting tussen de groepen die elkaar normaal gesproken niet opzoeken. Het draagt bij aan betrokkenheid tussen mensen en laat jongeren ontdekken hoe leuk het is om iets voor een ander te doen. Het leert hen zich verantwoordelijk te voelen voor anderen, de buurt, de omgeving, kortom: voor de samenleving.

Voor de maatschappelijke stage geldt een aantal eisen, echter leerlingen en scholen worden vrijgelaten in het maken van eigen keuzen. Voor de maatschappelijke stage gelden de volgende eisen:

1. Creativiteit voorop

Er is veel mogelijk, als het maar gaat om het doen van vrijwilligerswerk. Dit geldt niet alleen voor de scholen en leerlingen maar ook voor de stagebiedende partijen. Deze publicatie is bedoeld om het creatieve proces op gang te brengen.

2. De school voert regie

Uiteindelijk is de school verantwoordelijk voor de invoering van de maatschappelijke stage voor hun leerlingen. Vanuit OCW worden middelen beschikbaar gesteld om de maatschappelijke stage tot een succes te maken, ook wordt de school vanaf 2011 door de inspectie getoetst. De school bepaalt wat wel of niet geschikt is voor hun leerlingen als maatschappelijke stage, ook ligt de voorbereiding en evaluatie in handen van de school. De school maakt samen met de leerling afspraken over de maatschappelijke stage, ook over de begeleiding.

3. Ruimte voor initiatief scholen en leerlingen

Onderzoek wijst uit dat een maatschappelijke stage die aansluit bij de interesses van de leerling het meest succesvol zijn, zowel voor leerling als stagebieder. Daarom is het stimuleren van eigen initiatief zo belangrijk. Na een goede uitleg over de maatschappelijke stage, weten leerlingen vaak al wat ze leuk vinden en waar ze graag hun maatschappelijke stage zouden lopen. De leerling kan zelf een stage bedenken en vraagt aan school of die geschikt is voor de maatschappelijke stage. De stage hoeft niet per se uitgevoerd te worden op een fysieke plek, een stage ADRES; een leerling of school kan bijvoorbeeld ook een sponsoractie opzetten om samen met klasgenoten geld in te zamelen voor dat ene goede doel. Als de leerling er zelf niet uitkomt, kan de school ondersteunen. Ook werken veel scholen samen met een stagemakelaar. Deze zorgt voor een goede match tussen een leerling en een stageplaats en kan de stagebieders en scholen ondersteunen bij de verdere invoering van de maatschappelijke stage.

4. Maatschappelijke stage: het doen van vrijwilligerswerk

Bij maatschappelijke stage gaat het vooral om het doen van vrijwilligerswerk. Dat vindt vooral plaats in de non-profitsector. Bij een vrijwilligersorganisatie, instelling, vereniging of maatschappelijke organisatie. Maar ook buiten een georganiseerd verband: denk aan het boodschappen doen voor een oude buurvrouw. Bedrijven kunnen ook een rol spelen, maatschappelijk betrokken ondernemen biedt vele kansen voor de maatschappelijke stage.

Wat is de opbrengst van maatschappelijke stage?

Leerlingen komen door de maatschappelijke stage in aanraking met een kant van de maatschappij waar ze anders misschien niet mee in aanraking zouden komen. Ditzelfde geldt voor de stagebiedende partij. Leerlingen verbreden hun horizon en werken aan hun burgerschapsvaardigheden, zoals bijvoorbeeld sociale vaardigheden. Door zich vrijwillig in te zetten voor de medemens, leveren ze een zinvolle bijdrage aan de

samenleving. Leerlingen leren dat de samenleving iets is wat je er met anderen van maakt.

Voor stagebieders geldt specifiek dat zij de kans krijgen enthousiaste jongeren te ontvangen. Dit kan zorgen voor een frisse blik, maar het kan ook een aanvulling betekenen op het bestaande beleid. Jongeren kunnen vrijwilligersklussen doen die oudere vrijwilligers niet zien zitten. Denk aan een karaoke in een zorginstelling of een internetcafé. Bovendien kan een stagebieder in positief daglicht komen bij de jongeren; kortom een positief imago. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld binnen de zorg persoonlijke aandacht geven en in contact komen met een doelgroep die ze wellicht alleen van de televisie kennen.

Zowel voor leerlingen, scholen, de maatschappij én voor de stagebieders kan de maatschappelijke stage positief uitpakken. Zorg dus altijd voor een win-win situatie.

Verschil met de beroepsstage

De beroepsstage vormt een belangrijk onderdeel binnen het VMBO, maar ook HAVO/VWO onderwijs biedt deze stages steeds vaker aan. Er zit echter een groot verschil tussen een beroepsstage en de maatschappelijke stage.

Doel

De maatschappelijke stage is er voor de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen, om ze kennis te laten maken met vrijwilligerswerk en om ze iets te laten betekenen voor de maatschappij. De beroepsstage is gericht op het ontwikkelen van beroepsgerichte kennis of het doen van een arbeidsoriëntatie. Vaak wordt gezegd: 'Een maatschappelijke stage doe je vooral voor een ander, een beroepsstage doe je vooral voor jezelf'.

Sector

Maatschappelijke stages doen leerlingen uitsluitend in de non-profit sector of in de non-profitprojecten van organisaties. De beroepsstage vindt vooral plaats bij een commercieel bedrijf of bij een maatschappelijke organisatie. Vaak zijn deze benoemd als erkend leerbedrijf.

Vergoeding

Bij een maatschappelijke stage wordt een stageleerling nooit betaald. Bij een beroepsstage kan het voorkomen dat een stagiair een vergoeding krijgt voor zijn werkzaamheden.

Nut voor de stagebieder

In het geval van de beroepsstage is de stagebieder gericht op het oriënteren en opleiden van beroepskrachten. Het gaat om het aanleren van beroepsvaardigheden. De maatschappelijke stage heeft een maatschappelijke oriëntatie tot doel; bij de maatschappelijke stage ontwikkelt de leerling zich door iets voor een ander te doen. Stagebieders kunnen zodoende extra activiteiten organiseren voor hun doelgroepen, zoals ouderen of bewoners van een wijk. En wie weet, blijft deze maatschappelijke stageleerling na het doen van de

maatschappelijke stage als jonge vrijwilliger actief binnen de organisatie.

Leeftijd

De beroepsstage vindt vooral plaats in het praktijkonderwijs en het VMBO, de leeftijd van deze leerlingen is meestal tussen de 14 en 17 jaar. Ook het MBO en HBO bieden beroepsstages aan. Deze leerlingen zijn meestal tussen de 16 en 21 jaar.

De maatschappelijke stage vindt plaats tijdens de middelbare schoolperiode (in praktijkonderwijs, VMBO, HAVO en VWO). De leeftijd van deze leerlingen ligt zodoende tussen de 12 en 18 jaar.

Burgerschap en maatschappelijke stage

Scholen zijn verplicht om burgerschap aan te bieden aan hun leerlingen, maar worden vrijgelaten in de vorm. Veel scholen gebruiken de maatschappelijke stage als onderdeel van burgerschap, tenslotte raken de leerlingen meer maatschappelijk betrokken door een goede maatschappelijke stage. Naast de maatschappelijke stage zijn er meer projecten die als burgerschap ingezet kunnen worden. Zo werken scholen aan Europees Burgerschap door internationaliseringprojecten op te zetten. Of schakelen scholen delinquenten (oud gedetineerden) in voor gastlessen over criminaliteit. Ook voor stagebieders biedt de maatschappelijke stage kansen voor het aanwakkeren van goed burgerschap onder de medewerkers. De begeleiding van jongeren is namelijk verantwoord maatschappelijk ondernemen.

Geschiedenis en Toekomst

Project Smaakmakers, 1997: Als gevolg van de motie Essers start het project Smaakmakers. Het doel is vrijwilligerswerk aantrekkelijker en toegankelijker te maken voor jongeren.

Aandacht voor de maatschappelijke stage, 2000: Een aantal scholen starten met het aanbieden van de maatschappelijke stage. Dit blijft niet onopgemerkt bij het ministerie. Er wordt gestart met een monitoring.

Eerste Pilots maatschappelijke stage, 2003: CPS en CIVIQ (nu MOVISIE) volgden in opdracht van de ministeries van OCW en VWS 10 pilotprojecten maatschappelijke stage. De pilots zijn succesvol en leiden tot uitbreiding van het aantal scholen.

Regeling voor bekostiging, vanaf 2005: Het ministerie van OCW bekostigt maatschappelijke stages via de regeling 'Aanvullende bekostiging maatschappelijke stage'. Steeds meer scholen, 481 in het schooljaar 2006-2007 tot 653 in schooljaar 2008-2009, maken hier gebruik van.

Regeerakkoord, 2007: Het kabinet Balkenende IV stelt de maatschappelijke stage verplicht vanaf het schooljaar 2011-2012. Staatssecretaris van Bijsterveldt stelt een plan van aanpak op: 'Samen leven kun je leren'. In dit plan wordt er nog uitgegaan van 72 uur MaS voor alle deelnemers.

Pilotjaar, 2008/2009: In schooljaar 2008/2009 werden 20 pilots, verspreid over heel Nederland, uitgezet. Leerlingen voerden een maatschappelijke stage van 30 uur uit.

Consolideren en uitbreiden, 2009/2010: Tijdens dit schooljaar gaan steeds meer scholen van start met de maatschappelijke stage. Scholen die al bezig zijn, breiden hun activiteiten uit, verbeteren ze en delen hun kennis met andere onderwijsinstellingen.

Invoering vastleggen in schoolplannen, 2010/2011: Aan scholen wordt aangeraden om over een invoeringsplan voor de maatschappelijke stage beschikken.

Ingevoerd, 2011/2012: Alle leerlingen die in dit schooljaar instromen moeten een maatschappelijke stage uur uitvoeren tijdens hun schoolcarrière. Er is een onderverdeling gemaakt tussen de verschillende schooltypes. Hierbij wordt uitgegaan dat 12 uur MaS per leerjaar mogelijk is (scholen zijn echter vrij in de verdeling hiervan). PRO en VMBO leerlingen lopen 48 uur stage, HAVO leerlingen 60 uur en VWO leerlingen 72 uur.

Tips voor trainingen en bijeenkomsten:

- Maak tijdens bijeenkomsten af en toe een verbinding naar een onderwerp met een raakvlak richting maatschappelijke stage. Bijvoorbeeld: 'Hoe past maatschappelijk verantwoord ondernemen in maatschappelijke stage?'
- Doelstellingen voor de maatschappelijke stage kunnen per samenwerkingsverband verschillen. Werk met elkaar naar een aantal concrete doelen. (Ervaring leert dat alle doelstellingen passen binnen de 4 landelijke eisen)
- Laat deelnemers duidelijk zien welk tijdspad er binnen het samenwerkingsverband of regio gevolgd wordt.
- Zie voor meer tips de bijbehorende powerpoint bij dit hoofdstuk: powerpoint 1, maatschappelijke stage wat is dat?

Wilt u meer informatie over maatschappelijke stage, ga dan naar:
www.maatschappelijkstage.nl of bel de MaS lijn: 079-3232444.

2. Hoe ziet het onderwijs in Nederland eruit?

Voor veel vrijwilligers is het lang geleden dat ze het onderwijs hebben verlaten. In dit hoofdstuk wordt het onderwijssysteem uitgebreid weergegeven.

Er is een powerpoint presentatie beschikbaar met deze informatie. Inclusief een handig grafisch overzicht.

Het voortgezet onderwijs in Nederland

In dit hoofdstuk staat informatie over de verschillende schoolsoorten, het verschil tussen openbare en bijzondere scholen, grote en kleine scholen.

De verschillende schoolsoorten

Aan het einde van de basisschool maken ouder(s) en kind samen een keuze voor een van de soorten voortgezet onderwijs. Er kan gekozen worden uit:

- VWO (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs)
- HAVO (hoger algemeen voortgezet onderwijs)
- VMBO (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs)
- PRO (praktijkonderwijs)
- SVO (Speciaal voortgezet onderwijs)

HAVO en VWO

De HAVO duurt vijf jaar en is vooral bedoeld als voorbereiding op het hoger beroepsonderwijs (HBO). Leerlingen die de eerste drie jaar van de HAVO goed hebben doorlopen, kunnen doorstromen naar een vakopleiding of een middenkaderopleiding in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Dit komt echter niet vaak voor.

Het VWO duurt zes jaar en is vooral bedoeld als voorbereiding op het wetenschappelijk onderwijs (universiteit). Ook leerlingen die de eerste drie jaar van het VWO goed hebben doorlopen kunnen doorstromen naar een vakopleiding of een middenkaderopleiding in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO).

Grieks en Latijn

Tot het VWO behoren het atheneum en het gymnasium. Op het gymnasium worden de vakken Grieks en Latijn gegeven, vaak kiezen leerlingen in de bovenbouw één van deze twee als eindexamenvak. Op het atheneum worden Grieks of Latijn meestal als keuzevak aangeboden.

Vier profielen

Vanaf de invoering van de tweede fase, in 1998, kunnen leerlingen kiezen uit vier profielen. Onder een profiel verstaan we een samenhangend onderwijsprogramma dat de HAVO- of VWO-leerling voorbereidt op een opleiding aan een hogeschool of universiteit. Door die aansluiting kan ook het aantal studenten dat het hoger onderwijs voortijd verlaat, beperkt blijven.

Er zijn vier profielen:

- natuur en techniek;

- natuur en gezondheid;
- economie en maatschappij;
- cultuur en maatschappij;

Er is een gemeenschappelijk deel, dat voor alle profielen gelijk is. Daarnaast is er een profieldeel, dat uiteraard per profiel verschilt en er is een vrij deel. Leerlingen kunnen deze vrije ruimte gebruiken om vakken te volgen uit een ander profieldeel. Dat vergroot hun doorstroommogelijkheden naar het vervolgonderwijs. Sommige scholen voor HAVO/ VWO plaatsen de maatschappelijke stage in het vrije deel. Leerlingen zijn hierbij vrij in het kiezen van een maatschappelijke stage. Tenslotte: niet elke school heeft alle profielen in huis.

Studielast

Hoeveel tijd besteedt een leerling aan zijn opleiding? Dit wordt uitgedrukt met het begrip studielast. Met studielast bedoelen we de hoeveelheid tijd die de gemiddelde leerling nodig heeft om zich een bepaalde hoeveelheid leerstof eigen te maken. Het gaat niet alleen om het volgen van de lessen, maar bijvoorbeeld ook om de lesvoorbereiding, het maken van werkstukken, het lezen van boeken, het gebruik van de mediatheek en deelname aan excursies.

VMBO

Het VMBO kent vier leerwegen. Een leerweg is de route die een leerling volgt vanaf de basisvorming tot het vervolgonderwijs. Alle vier de leerroutes leiden dus naar het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). De vier leerwegen zijn:

- de theoretische leerweg;
- de gemengde leerweg;
- de kaderberoepsgerichte leerweg;
- de basisberoepsgerichte leerweg;

De leerwegen hangen samen met de hoeveelheid theorie en praktijk welke een leerling krijgt aangeboden.

Theoretische leerweg (TL)

Zoals de naam al doet vermoeden krijgen de leerlingen voornamelijk theorie aangeboden. De meeste TL scholen bieden twee stagevormen aan: een maatschappelijke stage en een beroepsoriëntatie. (vaak in de vorm van losse projecten en/of een of meerdere stageweken) Leerlingen stromen vanuit de theoretische leerweg door naar MBO niveau 4 of de HAVO.

Gemengde leerweg (GL)

Deze leerweg ligt dicht tegen de theoretische leerweg aan, maar heeft één praktijkvak waarvoor ook een beroepsstage gelopen moet worden. Deze leerweg biedt toegang tot een MBO niveau 3 opleiding. Veel VMBO scholen bieden leerling de mogelijkheid aan tot het volgen van een extra vak in deze leerweg. Na het eindexamen verkrijgen deze leerlingen een TL diploma en kunnen daarmee doorstromen naar een MBO niveau 4.

Kaderberoepsgerichte leerweg (KB of KT)

Deze leerweg richt zich op meer op praktijk. Binnen deze leerweg volgen leerlingen meestal 2 praktijkvakken, ook bestaande uit een onderdeel beroepsstage. Deze leerweg biedt toegang tot een MBO niveau 3 opleiding.

Basisberoepsgerichte leerweg (BB of BL)

Deze leerweg richt zich binnen het VMBO het meest op de praktijk. Vaak volgen leerling 3 praktijkvakken. Ook bestaat de mogelijkheid tot een leerwerktraject waarbij leerlingen zoveel mogelijk in het bedrijfsleven stage lopen, aangevuld met theoriedagen op school.

Sectoren

VMBO scholen kunnen een of meerdere sectoren aanbieden:

- Techniek;
- Zorg en Welzijn;
- Economie;
- Landbouw

Steeds vaker zie je intersectorale programma's waarbij leerlingen uitstromen met een diploma dat meerdere sectoren overlapt.

MAVO

De oude MAVO is weer in opmars. Een aantal VMBO scholen die alleen de theoretische leerweg aanbieden besluiten om terug te gaan naar de benaming MAVO. Dit heeft soms te maken met het imago probleem rond het VMBO, scholen kunnen zich als MAVO beter profileren in de regio.

Leerwegondersteuning (LWOO)

Leerlingen die bij het volgen van een van de leerwegen extra ondersteuning nodig hebben, kunnen Leerwegondersteunend onderwijs (LWOO) volgen. Zij krijgen dan extra hulp. Sommige scholen hebben een aparte voorziening voor LWOO-leerlingen. De leerlingen krijgen dan bijvoorbeeld les in kleinere groepen, zodat zij wat meer in hun eigen tempo kunnen werken. In het leerwegondersteunend onderwijs volgen de leerlingen hetzelfde programma als in de reguliere leerwegen.

Praktijkonderwijs (PRO)

Er zijn ook leerlingen van wie wordt verwacht dat zij het VMBO niet met een diploma zullen afsluiten, ook niet met langdurige, extra ondersteuning (LWOO). Voor hen is er het praktijkonderwijs, een speciale vorm van onderwijs. Het praktijkonderwijs is voor leerlingen met een integrale leerachterstand.

Het praktijkonderwijs is voor leerlingen van 12 tot maximaal 18 jaar.

Toeleiding naar werk

In het praktijkonderwijs worden leerlingen voorbereid op een plaats op de regionale arbeidsmarkt. De opleiding richt zich met name op de praktische vorming van de leerlingen. De school kan dan ook het beste worden beschouwd als arbeidsvoorbereiding. Het praktijkonderwijs biedt de mogelijkheid om via stages in de praktijk te leren.

Er wordt aandacht besteed aan:

- Vergroting van praktische vaardigheden;
- Bevordering van de sociale redzaamheid;
- Voorbereiding op werken;
- Toeleiding naar werk.

Praktijkonderwijs is voor de meeste leerlingen eindonderwijs; ze gaan daarna niet nog een vervolgopleiding doen. Er geldt geen vaste cursusduur, maar wel de leeftijdsgrens van 18 jaar. Bij het verlaten van de school ontvangt de leerling geen diploma, maar een getuigschrift.

De maatschappelijke stage blijkt binnen het praktijkonderwijs goed aan te slaan. Stages vormen een belangrijk onderdeel van het onderwijs maar zijn voor leerlingen vanaf 14 jaar toegankelijk (in verband met de arbo wetgeving). Door de lichtvoetigheid van de maatschappelijke stage kunnen leerlingen in de onderbouw, 12 tot 14 jaar, ook deelnemen. Op deze manier kunnen leerlingen al in de onderbouw vaardigheden opdoen die later gebruikt kunnen worden tijdens de beroepsstage. De maatschappelijke stage wordt zo onderdeel van een 'doorlopende leerlijn'.

Speciaal voortgezet onderwijs (SVO)

Voor het Speciaal voortgezet onderwijs geldt geen plicht tot het uitvoeren van een maatschappelijke stage. Toch besluiten een aantal SVO scholen om de maatschappelijke stage een plaats te geven in het onderwijsprogramma. Dit omdat er een beroep wordt gedaan op de sociale vaardigheden van de leerling, de maatschappelijke stage blijkt een veilige leeropdracht te zijn.

Leerlingen stromen meestal vanuit een SBO school (Speciaal Basis Onderwijs) door naar het SVO. Door omstandigheden kunnen leerlingen ook op andere manieren op een SBO school terecht komen. Vaak hebben deze scholen een ambulante dienst welke leerlingen begeleiden op het reguliere scholen (van VMBO tot VWO). Dit zijn meestal leerlingen met een beperking of belemmering. Omdat deze leerlingen op een reguliere school onderwijs volgen, geldt de verplichting van de maatschappelijke stage wel voor hen. Mocht het door een belemmering niet mogelijk zijn om deel te nemen, dan kan de school dispensatie aanvragen.

Openbare en bijzondere scholen

Nederland kent ongeveer 700 scholen voor voortgezet onderwijs die betaald worden vanuit de overheid. Net als in het basisonderwijs zijn er openbare en bijzondere scholen.

Openbare scholen

Een openbare school wordt bestuurd door het gemeentebestuur of door een bestuurscommissie die de gemeente heeft ingesteld. In zo'n bestuurscommissie kunnen ouders zitten. De gemeente kan het bestuur van een openbare school verzelfstandigen door het over te dragen aan een openbare rechtspersoon of het onder te brengen in een stichting. Openbare scholen staan open voor alle leerlingen, ongeacht hun godsdienst of levensovertuiging. Er zijn ook openbare scholen die volgens bepaalde opvoedings- en onderwijsmethoden werken, zoals Vrije-, Montessori-, Jenaplan- en Daltonscholen.

Bijzondere scholen

Een bijzondere school wordt bestuurd door een vereniging of stichtingsbestuur. Meestal zitten ouders zelf in het bestuur van zo'n school. Er zijn allerlei bijzondere scholen. Confessioneel bijzondere scholen zijn Rooms-Katholiek, Protestants-Christelijke, Joodse of Islamitische scholen. Zij werken vanuit een godsdienst en wereldbeschouwing. Ook sommige van de scholen werken volgens bepaalde onderwijsmethoden.

Tips voor trainingen en bijeenkomsten:

- Laat deelnemers zelf vertellen over de eigen schooltijd. De meeste personen ervaren de schooltijd als een zeer prettige tijd, verbind deze conclusie aan een doelstelling voor de maatschappelijke stage.
- Gebruik ook creatieve werkvormen, ieder mens leert ten slotte op een andere manier. Bijvoorbeeld: Geef op verschillende kaartjes de typen onderwijs zoals deze nu in Nederland gangbaar zijn (zie tekst). Laat deelnemers deze kaartjes in de juiste volgorde leggen.
- Laat in grotere bijeenkomsten waar meerdere scholen bij aanwezig zijn, docenten vertellen over het type onderwijs waarin zij werken. Praktijkervaringen werken vaak het beste!
- Zie voor meer tips de bijbehorende powerpoint bij dit hoofdstuk: powerpoint 2, hoe ziet onderwijs in Nederland eruit?

3. 'De Jeugd van tegenwoordig', communiceren met pubers!

Scholen verwachten soms ten onrechte van stagebieders dat zij goed kunnen omgaan met pubers en puber gedrag. Dit hoofdstuk leert ons hoe te communiceren met pubers, waar de grens ligt van begeleiding ligt en hoe om te gaan met pubergedrag.

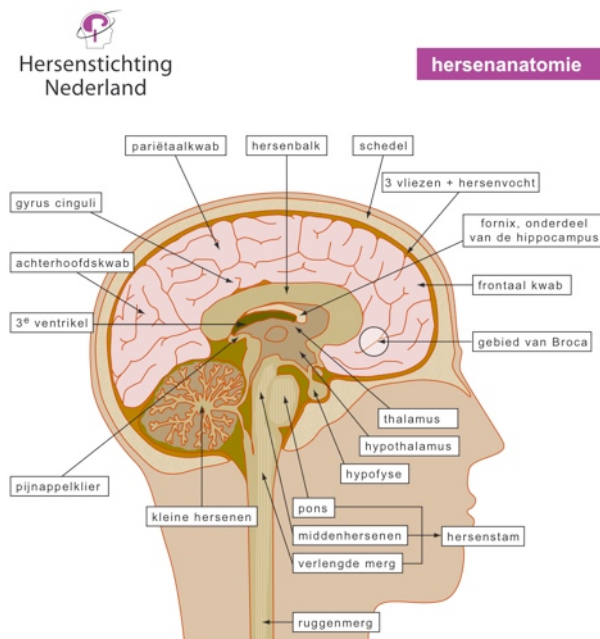
Voor dit hoofdstuk is er gebruik gemaakt van de volgende boeken: 'Ik heb ook wat te vertellen', Martine Delfos; 'Generatie Einstein', Jeroen Boschma & Inez Groen; 'Puberbrein binnenstebuiten', Huub Nelis & Yvonne van Sark.

 Er is een powerpoint presentatie beschikbaar met deze informatie. Inclusief een handig grafisch overzicht.

Overschatten

Het grote probleem bij de begeleiding met pubers is dat wij hen overschatten. Pubers zijn in ontwikkeling nog niet helemaal veranderd, deze verandering is juist gaande tijdens de pubertijd. Pubers maken qua lichamelijke en sociale ontwikkeling in de verschillende fasen een grote ontwikkeling door. Daarbij komt de hersenontwikkeling van met name de 'frontale kwab'. Deze grootse verbouwing van de hersenen zorgt ervoor dat pubers in mindere mate in staat zijn tot plannen, organiseren, prioriteiten

stellen, anticiperen en probleem-oplossend te werk te gaan. Dit zijn juist de vaardigheden welke wij verwachten van de jongeren die een maatschappelijke stage gaan doen! Een juiste begeleiding van jongeren, waarbij er niet wordt overschat, zorgt ervoor dat jongeren deze vaardigheden op een veilige en juiste manier kunnen ontwikkelen. Juist nu de hersenactiviteit in ontwikkeling is, kan deze nog makkelijk gevormd worden, hier ligt voor scholen en stagebieders een grote uitdaging.

www.hersenstichting.nl

Deze afbeelding is een sterke vereenvoudiging van de complexe werkelijkheid. © Hersenstichting Nederland.

Voorbeeld:

Ten onrechte gaan wij vaak uit van een grote mediawijsheid van de moderne jongeren. Veel jongeren zijn in staat om in korte tijd vaardig te worden in verschillende vormen van mediatechnieken (MSN, Twitter, Digitale borden). Maar kunnen ze de gevolgen van deze technieken goed doorgronden?

4 keer puberbrein

De schrijvers van het boek 'Puberbrein, binnenstebuiten' laten ons vier vormen van pubergedrag zien welke een oorsprong hebben in de ontwikkeling van het puberbrein.

- Kicks/ Stijging spiegel diverse hormonen
 - Enorme stemmingswisselingen
 - Verhoogde roekeloosheid
 - Lagere impulscontrole
 - Minder relativiseringsvermogen
- Heftige emoties/ Amygdala meer de overhand
 - Emoties minder onder controle
 - Negatieve emoties sneller de overhand
 - Moeite met lezen van gezichtsexpressies en hierdoor minder inlevingsvermogen
- Ratio op achterstand/ Frontaal kwab in ontwikkeling
 - Minder vermogen tot abstraheren
 - Moeite met keuzes maken
 - Moeite met plannen en anticiperen
 - Moeite met prioriteiten stellen
- Geen helicopterview/ minder verbindingen tussen de hersenen:
 - Lagere overdrachtssnelheid
 - Minder probleemoplossend vermogen
 - Moeite met onthouden
 - Slechtere concentratie
 - Wisselingen in overwicht hersendelen: van rationeel naar emotioneel en omgekeerd

Dit gedrag leert ons de puber beter te begrijpen. Gedrag is een taal...waarin een puber iets zegt over hoe:

1. Hij of zij zich voelt;
2. Hij of zij zich ontwikkelt.

Een puber is zich vaak van geen kwaad bewust!

Meerwaarde pubers

Een volwassen mens is vaak erg beleefd. Het wordt in onze maatschappij niet netjes ervaren om een gesprek af te breken of een ongevraagde mening te geven.

Bij pubers ligt dit anders. Door de afwezigheid van een natuurlijke rem in beleefdheid kan een puber veel eerder zijn of haar mening verkondigen, ook als deze niet objectief

is. Een gevaar in dit gedrag is dat pubers besluiten af te haken in de communicatie. Als een volwassene bijvoorbeeld slecht communiceert in een gesprek met een puber, is deze geneigd niet meer goed te luisteren.

Een stagebieder of school kan juist in dit gedrag voordeel behalen. Door de grote ontwikkeling in de hersenactiviteit zijn pubers in staat om bijzondere sprongen te maken in het intellectuele vermogen. Door de ontwikkeling van verbindingen tussen de hersenhelften zijn pubers, soms voor korte duur, in staat om tot bijzondere inzichten te komen.

In het denken kan een flinke sprong gemaakt worden, waardoor pubers 'plotseling' van alles begrijpen en overzien. Dit resulteert soms in overdreven eigenwijs aandoende houding, maar kan ook leiden tot een basis voor het verdere leven:

- *Wist u dat Darwin zijn evolutietheorie ontwikkelde toen hij twintig was...*
- *Wist u dat de wiskundige Andrew Wilis op zijn achtste jaar het mysterie rond de vierde theorema van Fernet wist op te lossen...*
- *Wist u dat Mozart als kind...*

Soms vragen scholen ons naar de beste adviseur voor het oplossen van een probleem. Hierbij vergeten scholen soms dat de beste adviseurs gewoon rondlopen op de scholen zelf: pubers! Een oplossing blijkt soms simpel: nodig elke maand een groep leerlingen uit voor een denktank, luister alleen naar wat zij te zeggen hebben en vraag door!

Veel stage biedende organisaties zien maatschappelijke stage leerlingen om deze reden graag komen. Ze worden ervaren als een frisse wind, een kans om jongeren te bereiken in een vaak vergrijsd vrijwilligersbestand en een kritische vriend.

Communiceren met pubers

Over het communiceren met pubers zijn talloze boeken geschreven, vele wetenschappers houden zich bezig met dit fenomeen. Al rond 450 v.C gaf Socrates zijn visie op een juiste manier van communiceren met pubers. Hij ging er vanuit dat ieder mens zelf deskundig is. Hij was erg kundig in het doorvragen om er zo voor te zorgen dat de ander niet alleen zijn mening gaf maar hem ook kon ontwikkelen tijdens het gesprek.

In onderstaand overzicht geven wij acht algemene tips in het communiceren met pubers, deze tips zijn overigens ook te gebruiken in gesprekken met volwassenen.

1. Stel open vragen

- Gebruik gesloten vragen (vragen waarop alleen met ja en nee geantwoord kan worden) alleen in het begin van het gesprek, om het gesprek op gang te krijgen.
- Probeer snel over te stappen op open vragen (deze vragen starten vaak met Wie, wat, waar, hoe, etc.)
- Kijk uit voor meervoudige vragen. Dit is een vraag waarin meerdere vragen verborgen liggen. Dit soort vragen zijn voor pubers verwarrend.

2. Probeer te benoemen wat je voelt

- Wat je zegt, straal je niet per definitie uit. Doordat pubers gezichtsuitdrukkingen niet altijd kunnen plaatsen is het belangrijk om altijd je eigen gevoelens te benoemen.
- Door je eigen gevoelens duidelijk te maken, creëer je een gevoel van gelijkwaardigheid tot de puber.

3. Gericht doorvragen

- Bedenk naar aanleiding van een antwoord een nieuwe vraag. Houd in de gaten dat je niet teveel van onderwerp wisselt.

4. Gebruik metacommunicatie

- Metacommunicatie is gericht op het communiceren over de communicatie die plaatsvindt.
- Bespreek met de puber hoe het gesprek vindt gaan, geef ook aan als het gesprek niet lekker loopt. (Uiteraard kan dit ook in vraagvorm aan de puber gesteld worden)

5. Hersens op 'aan' (door Martine Delfos)

- Begeleid het denkproces van de puber. Zorg ervoor dat de puberhersens op 'aan' gaan tijdens het gesprek. Haal hierbij de deskundigheid van de ander naar buiten.
- Probeer niet te vertellen, maar stel vragen.
- Een zelf ontdekt antwoord van een puber, blijft veel beter hangen en kan gedrag veranderen.

6. De ander op zijn of haar gemak stellen

- Voor pubers is het vaak al lastig om een stagebieder op te bellen voor een afspraak, laat staan een heel gesprek te voeren. Zorg dus voor een 'aardige houden'.
- Laat je eigen gevoel ook spreken. Vertel de puber bijvoorbeeld dat je zelf ook een beetje zenuwachtig bent en dat dit een normaal gevoel is.

7. Luister en vat samen

- Iedereen brengt zijn verhaal op een eigen manier. Zo kan het tempo van een gesprek, maar ook de manier van spreken, verschillen met die van ons.
- Zorg ervoor dat je het gesprek af en toe samenvat. Hiermee geef je de puber te kennen dat je goed luistert en zorg je ervoor dat er geen verkeerde conclusies worden getrokken.

8. Bied structuur in het gesprek.

- Geef het doel van het gesprek duidelijk aan.
- Maak bij een langer gesprek een agenda en vraag aan de pubers of hij zelf ook nog punten heeft voor in het gesprek.
- Geef aan hoelang een gesprek gaat duren.

Motiveren van jongeren

Het motiveren van jongeren is meer dan weten wat zij 'leuk' vinden. De motieven van jongeren om vrijwilligerswerk te doen, zijn net zo divers als de jongeren zelf.

De wijze waarop een organisatie een activiteit aanbiedt, kan bepalend zijn voor het type jongere dat daarmee wordt binnen gehaald. Als een organisatie bijvoorbeeld vooral werk- of leerervaringen aanbiedt, zullen daar jongeren op af komen die met hun carrière bezig zijn. Als die jongeren gaandeweg de maatschappelijke of menselijke waarde van het werk ontdekken, kunnen ze er voor kiezen om na afloop van het project langer betrokken te blijven. Andersom: wanneer organisaties veel nadruk leggen op leuke en flitsende activiteiten haken de serieuze jongeren mogelijk al snel af en lopen de overige jongeren waarschijnlijk weg zodra de activiteiten niet meer boeien.

In de publicatie *Ze zijn geweldig! Maar waarom eigenlijk?* van MOVISIE worden de zeven motieven die jongeren kunnen hebben om vrijwilligerswerk te gaan doen geïllustreerd met verhalen uit de praktijk.

Het gedrag van jongeren wordt over het algemeen bepaald door een combinatie van motieven. Deze motieven kunnen elkaar versterken maar werken elkaar soms ook tegen. Er zijn vele indelingen en categorieën om de motivatie van vrijwilligers in kaart te brengen. Dit boekje gebruikt één van de meest bekende indelingen, namelijk de functionele benadering van Clary en Snyder (zie Clary e.a. 1998). Deze indeling omschrijft zes categorieën van functies die vrijwilligerswerk kan vervullen voor het individu. Wij hebben er een zevende aan toegevoegd:

1. Plezier gerichte motieven
Door vrijwilligerswerk kun je plezier en genot ervaren. Plezier gerichte motieven spelen vaak een belangrijke rol bij de keuze voor vrijwilligerswerk, zeker bij jongeren.
2. Carrièregerichte motieven
Vrijwilligerswerk biedt een kans om ervaringen, vaardigheden en contacten op te doen die de (toekomstige) carrière op de arbeidsmarkt een positieve impuls kunnen geven.
3. Normatieve motieven
Vrijwilligerswerk is een manier waarop mensen voor hen belangrijke normen en waarden uit kunnen dragen.
4. Sociale motieven
Vrijwilligerswerk kan bestaande sociale contacten verdiepen of versterken en geeft een kans om aan activiteiten mee te doen die belangrijk zijn voor referentiegroepen.
5. Leermotieven
Vrijwilligerswerk biedt een kans nieuwe (leer)ervaringen op te doen en bestaande kennis en vaardigheden te oefenen en te vergroten.
6. Kwaliteitsmotieven
Vrijwilligerswerk biedt kansen voor persoonlijke groei en een verhoogde levenskwaliteit.
7. Beschermingsmotieven
Vrijwilligerswerk kan een manier zijn om negatieve omstandigheden, ervaringen of gevoelens te ontlopen of deze te verminderen.

Tips voor trainingen en bijeenkomsten:

- Oefenen met deelnemers een casus. Gebruik hiervoor een voorbeeld uit de eigen praktijk. Maak groepjes van drie deelnemers: een persoon speelt de puber, een persoon speelt de begeleider en een persoon observeert. Gebruik de beschikbare powerpoint om de 8 tips voor communiceren met pubers uit te leggen.
- Laat personen een leuke anekdote vertellen over de eigen pubertijd. Dit laat zien hoe leuk de pubertijd eigenlijk is.
- Laat deelnemers vertellen over een puber met een vorm van gedrag dat steeds weer irriteert.
- Probeer het gedrag van pubers te vertalen in een hulpvraag (het meeste gedrag is namelijk een hulpvraag). 'Beste begeleider, ik ben/heb... Help me om...'
- Laat deelnemers een puber observeren. Welke verbale en non verbale communicatie valt op?
- Geef een opdracht voor in de praktijk. 'De volgende keer dat je met een puber gaat spreken, probeer je alleen maar door te vragen op de antwoorden die hij of zij geeft.'
- Zie voor meer tips de bijbehorende powerpoint bij dit hoofdstuk: powerpoint 3, communiceren met pubers?

4. Creatief werken aan nieuwe stageklussen

In een gezamenlijk bijeenkomst kan het doel ook zijn om op creatieve ideeën te komen en nieuwe stageklussen te bedenken. De ervaring heeft geleerd dat het delen van ervaringen anderen weer op ideeën kan brengen. De traditionele klussen kunnen geschikt zijn voor jongeren maar jongeren kunnen ook nieuw elan brengen in de organisatie. Daarom kan het ook helpen om eens na te gaan denken over zaken die je nu nog niet doet maar die juist interessant kunnen zijn om met jongeren te doen. De klussengenerator kan daarbij helpen.

Klussengenerator, doe eens gek!

Bestemd voor : docenten, stagebieders en leerlingen (eventueel aangevuld door derden)

Benodigdheden: flap-over, memo's, gekleurd papier (minstens drie kleuren), pennen

Doel: komen tot klussen bij organisaties die uitgevoerd kunnen worden als maatschappelijke stage.

10 min: Uitleg

Korte voorstellingsronde (naam school/organisatie)

Korte uitleg van de workshop. Komen tot nieuwe klussen. Het is een brainstorm! Dus vooral denken in mogelijkheden, de maren komen in een later stadium.

Geef me tien minuten en ik heb tien nieuwe activiteiten verzonnen. Een tweetal principes helpen daarbij:

- Wat je al organiseert hoef je niet nog een keer te doen (op school wordt bijvoorbeeld Going Global georganiseerd of een andere actie voor een goed doel)
- Daarnaast geldt: beter goed gejat dan slecht verzonnen. Andere scholen organisaties in den lande organiseren soms leuke dingen.

10 min: Aan de slag

- Er zijn twee flappen. Op de eerste flap kunnen de deelnemers klussen verzamelen die al georganiseerd worden. Op de tweede flap kunnen klussen worden verzameld waar men van gehoord heeft en wat aanspreekt.

15 min: Combineer voor meer

Nieuwe activiteiten vind je ook door twee, of meerdere zaken met elkaar te combineren.

Werkwijze: Je pakt een stapel lege, gekleurde blaadjes (bijvoorbeeld vouwpapiertjes).

- op de rode schrijf je de organisaties, verenigingen of doelgroepen (Rode Kruis, Zonnebloem, verzorgingshuis, voetbalvereniging, etc)
- op de blauwe schrijven de leerlingen zoveel mogelijk talenten, vaardigheden en hobby's van hun zelf;

- op een groene kaart schrijf je maatschappelijke plaatsen (bos, museum, verzorgingshuis);
- vervolgens schud je de blaadjes en trekt van elke kleur één: daar is de nieuwe klus!

15 min: Een aantal klussen maken door willekeurig van elke kleur één te pakken. Daarna de papiertjes op 3 flappen hangen en kijken tot welke andere combinaties men kan komen.

Wilt u meer informatie over maatschappelijke stage, ga dan naar:
www.maatschappelijkestage.nl of bel de MaS lijn: 079-3232444.

**MAATSCHAPPELIJKE
STAGE** www.maatschappelijkestage.nl